

Tartu Ülikool

Sotsiaalteaduste valdkond

Haridusteaduste instituut

Õppekava: Põhikooli mitme aine õpetaja

Liina Õismets

ÕPETAJAKOOLITUSE JA MUUDE ERIALADE ÜLIÕPILASTE HINNANGUTE
VÕRDLUS KARJÄÄRIVALIKUT MÕJUTAVATELE TEGURITELE JA
ÕPETAJAKUTSELE KUI KARJÄÄRIVALIKULE

magistritöö

Juhendaja: dotsent Merle Taimalu

Tartu 2018

Õpetajakoolituse ja muude erialade üliõpilaste hinnangute võrdlus õpetajakutsele kui karjäärivalikule

Resümee

Et julgustada rohkem noori valima õpetajaametit, selleks on meil vaja teada, millised on nende ootused oma tulevasele ametile üldiselt ja mida nad arvavad õpetajakutsest kui karjäärivalikust. Viidi läbi kvantitatiivne uurimus. Andmeid koguti ankeediga, mis koosnes neljast osast, kus üliõpilastel tuli anda hinnanguid nii karjäärivalikut mõjutavatele teguritele kui ka õpetajakutsele kui karjäärivalikule. Valimisse kuulus 56 õpetajakoolituse ning 34 muude erialade üliõpilast. Nii õpetajakoolituse kui ka muude erialade üliõpilased hindasid kõige olulisemaks karjäärivalikul, et töö pakuks naudingut, oleks meeldiv töökeskkond ja kindel töökoht ning, et kolleegidega saadakse hästi läbi. Mõlema grupi üliõpilaste hinnangul kaasneb õpetajaametiga vastutus ning see amet pakub väljakutseid ja nõuab vaimset pingutust. Võrreldes omavahel, siis õpetajakoolituse üliõpilaste jaoks kehtis muude erialade üliõpilastest rohkem õpetajaameti puhul see, et töö pakub naudingut, on meeldiv töökeskkond, kindel töökoht ja see, et kolleegidega saab hästi läbi. Muude erialade üliõpilaste hinnangul julgustaks õpetajakutset valima kõrgemad töötasud õpetajatele. Teadvustades, millised on noorte karjäärivalikut mõjutavad tegurid, on võimalus näidata noortele, et ka õpetajaamet seda pakub.

Märksõnad: karjäärivalikut mõjutavad tegurid, õpetajakutse karjäärivalikuna, õpetajakutse valikut mõjutavad tegurid, õpetajakoolituse ja muude erialade üliõpilaste võrdlus.

Comparison of teacher students and students of other specialities views' of teaching as a career choice

Abstract

To encourage more young people choose teaching as a career choice, we must know, what they want from a career and how they view teaching as a career choice. A quantitative comparative research was carried out. The questionnaire consisted of four parts, where students rated what influenced their career making choice and how they see teaching as a career. The selection consisted of 56 student teachers and 34 students of other specialities. Both groups rated that most important were that work is enjoyable, working environment should be pleasant and secure and to get along with colleageus. Comparison of both groups, students teachers rated higher that teaching is a work that is enjoyable, working environment is pleasant and secure and getting along with colleageus. Both groups rated that teaching gives responsibility and provides challenges. Students of other specialities rated that higher salaries would encourage choosing teaching as a career. If we are to get clearer understanding which of what attracts people in career choice, we must show that teaching offers this.

Keywords: factors influencing career choice, teaching as a career choice, factors influencing teaching as a career choice, comparison of students teachers and students of others specialities.

Sisukord

Sissejuhatus	5
Karjääri ja motivatsiooni mõisted	6
Noorte karjäärivalikut mõjutavad tegurid	7
Õpetajakutse valikut mõjutavad tegurid	8
Üldised arvamused õpetajatöö kohta.....	9
Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused.....	10
Metoodika.....	11
Valim.....	11
Mõõtevahend.....	12
Protseduur.....	14
Tulemused	16
Faktormudelid üliõpilaste karjäärivalikut mõjutavate tegurite ja muutuste kohta, mis julgestaks üliõpilasi valima õpetajakutset.....	16
Üliõpilaste hinnangud karjäärivalikut mõjutavatele teguritele üldiselt.....	19
Üliõpilaste hinnangud õpetajakutsele kui karjäärivalikule	20
Tegurid, mis mõjutavad valima õpetajakutset karjäärivalikuna.....	21
Tegurid, mis julgustaksid valima õpetajaametit.....	22
Arutelu.....	24
Töö praktiline väärtus.....	28
Töö piirangud ja soovitus edasisteks uurimusteks	28
Tänuõnad	29
Autorsuse kinnitamine.....	29
Kasutatud kirjandus.....	30
Lisa 1 Ankeet	35

Sissejuhatus

Õpetajaametil on rahva tuleviku kujundamisel oluline roll. Õpilaste õpitulemused on oluliselt seotud sellega, kui kvalifitseeritud on õpetajad (Barnett, 2003). Eesti õpetajaskonda iseloomustab pikk tööstaaz ja sellest tulenevad pikaajalised kogemused, kuid ühtlasi tingib ka selle, et õpetajate keskmine vanus on üsna kõrge (Übius, Kall, Loogma, & Ümarik, 2014). Enne 2017/2018 õppeaasta algust seisid paljud koolijuhid probleemi ees, et kool on algamas, aga teatud ainete õpetajaid polnud koolidel veel leitud ning see võib tuua kaasa selle, et on vajadus palgata kvalifikatsiooninõuetele mittevastavad õpetajaid (Raudla, 2017). Eesti õpetajaskonnast 94% ehk valdav osa on kõrgharidusega (Haridussilm, s.a). Kuid kui vaadelda ametikohale vastava kvalifikatsiooniga õpetajate osakaalu, mis on 75% õpetajate koguarvust (Haridussilm, s.a), siis on näha, et 19% õpetajatest puudub nõutav kvalifikatsioon. Hetkel ei saa väita, et üleüldiselt oleks Eestis õpetajatest puudust, kuid pigem on puudus teatud spetsiifilistele kriteeriumitele vastavatest õpetajatest - noortest õpetajatest, meesõpetajatest ja eriti teatud ainete (loodus- ja täppisteadused) õpetajatest (Valk, 2016). Kui vaadata töökuulutusi, siis 2018.a. mai seisuga on kõige enam tööpakkumisi klassiõpetajatele (44) ja matemaatikaõpetajatele (31) (Õpetajate Leht, s.a).

Uute noorte õpetajate leidmine koolidesse on tõsine probleem. OECD rahvusvahelise õpetamise ja õppimise uuringu TALIS 2013 andmetel on Eesti õpetaja keskmine vanus 48 eluaastat ning meie õpetajaskond on rahvusvaheliselt üks vanemaid (Übius, Kall, Loogma, & Ümarik, 2014). Kui vaadata 2016/2017 õppeaasta õpetajate vanust, siis 50-59 aastaseid on 30% õpetajatest ja üle 60 aastaseid on 18% õpetajatest, kes on peatselt pensionile minemas. Samal ajal kui alla 30 aastaseid õpetajaid on 9% (Haridussilm, s.a). Kuigi õpetajaamet on 16-19 aastaste gümnaasiumiõpilaste jaoks väärikas, on siiski õpetajakutse karjäärivalikuna noorte seas viimaste hulgas (OECD, 2015; Õpetajaameti kuvand ja ..., 2016). Aastal 2017 olid ülikooli sisseastumisavalduste põhjal kõige populaarsemad erialad ärimatus, arstiteadus, psühholoogia, majandusteadused, informaatika, aga ka koolieelse lasteasutuse õpetaja (Oidermaa, 2017). Tartu Ülikooli viimase kolme aasta sisseastumise statistikas on näha, et avalduste poolest on kõrgel kohal koolieelse lasteasutuse õpetaja eriala, kuhu esitati 2015. aastal 355, 2016. aastal 304 ja 2017. aastal 395 avaldust (Tartu Ülikool, s.a). Kui näiteks loodus-reaalainete õpetaja erialale laekunud avalduste arv oli 2015. aastal 38, 2016. aastal 31 ja 2017. aastal 43, mis on võrreldes koolieelse lasteasutuse õpetaja erialale laekunud avaldustega üsna väike (Tartu Ülikool, s.a).

On arutletud selle üle, et väga oluline mõju karjäärivalikule on sellel, mida inimene karjäärilt ootab ja mida on karjääril talle pakkuda (Kyriacou & Coulthard, 2010). Isegi kui gümnasist tunneb, et ta sobiks õpetajaametisse, siis võivad mõningad õpetajakutsega kaasnevad tingimused, nagu lähedaste arvamus, vähetasustatud- ja väärtustatud töö, oma mõttest loobuma panna (Mägi & Nestor, 2012).

Õpetajakoolituse üliõpilased on juba teinud oma valiku õpetajaameti kasuks ning seetõttu teiste erialade üliõpilaste hinnang õpetajaameti erinevate aspektide kohta võib õpetajakoolituse üliõpilaste hinnangust erineda (Kyriacou & Coulthard, 2010). Kui me soovime aru saada, mis kutsub (või kutsuks) noori valima õpetajaametit, siis on vajalik välja selgitada, kuidas näevad õpetajaametit need noored, kes on valinud teise ameti (Kyriacou & Coulthard, 2010). Et julgustada rohkem noori valima õpetajaametit, selleks on meil vaja teada, millised on nende ootused oma tulevasele ametile üldiselt ja mida nad arvavad õpetajakutsest kui karjäärivalikust. Käesoleva magistritöö eesmärgiks on välja selgitada ja võrrelda õpetajakoolituse ja muude erialade üliõpilaste hinnanguid karjäärivalikut mõjutavatele teguritele ja õpetajakutsele kui karjäärivalikule.

Karjääri ja motivatsiooni mõisted

Järgnevalt antakse ülevaade magistritöö teoreetilistest lähtekohtadest. Selgitatakse mõisteid *karjäär* ja *motivatsioon* ning tutvustatakse lühidalt eri motivatsiooni tüüpe.

Mõistet „karjäär“ tõlgendatakse erinevalt, kuigi selle mõiste tähendus tänapäevases käsitluses on Eestis kasutusel olnud alates 90-ndate lõpust. Selleks, et mõista, mis on üliõpilastele karjäärivalikul oluline, on vaja avada *karjääri* mõiste. Kui varem räägiti karjäärist kui ametialasest trepist, siis tänapäeval käsitletakse seda mõistet laiemalt. Uue käsitluse kohaselt on karjäär haridus- ja tööalane areng. Karjääri all mõistetakse inimese elukestvat arengut kõigi tema elurollide omavahelises kooskõlas. (Lehtsalu, 2011)

Eesti abiturientide seas karjäärivaliku otsustusprotsessis on olulised pere ja sõbrad, isiklik tahe ja soovid, riigieksamid ning oskustest ja ettevalmistusest tulenevad piirangud, õppimisvõimalused ja kvaliteet, materiaalsed kaalutlused, tööturu nõuded (Mägi & Nestor, 2012).

Selleks, et mõista üliõpilaste karjäärivalikut mõjutavaid tegureid, on vaja avada *motivatsiooni* mõiste. Motivatsiooni all mõistame indiviidi sisemist seisundit, mis ajendab

teda kindlal viisil käituma (Kidron, 2008). Kuna käitumist kujundavate tegurite paljus on tekitanud vajaduse motivatsiooni liigitada, siis üheks jagunemise võimaluseks on jagada motivatsioon sisemiseks ja väliseks motivatsiooniks (Kidron, 2008). Kui enamasti räägitaksegi nendest kahest motivatsioonitüübist, siis õpetajakutse valiku motiivide puhul räägitakse paljudes uurimuses kolmest (Jungert, Alm, & Thornberg, 2014; Kyriacou & Coulthard, 2000; Pang, 2014; Peterson, 2013; Roness & Smith, 2010; Watt et al., 2012). Kyriacou ja Coulthardi (2000) järgi võib põhjused, miks õpetajaamet valitakse, jagada kolmeks:

- 1) sisemised põhjused – hõlmab töö iseloomust tulenevaid aspekte, nagu laste õpetamine ja ainealaste teadmiste kasutamine;
- 2) välised põhjused – hõlmab kasusid, mis tulenevad õpetajatööst, nagu puhkus, palk ja staatus;
- 3) altruistlikud põhjused – õpetajaamet kui ühiskondlikult väärtuslik ja oluline töö.

Noorte karjäärivalikut mõjutavad tegurid

Varasematest uurimustest on selgunud, et noorte üheks karjäärivalikut mõjutavaks teguriks on huvi eriala vastu (Ahmed, Sharif, & Ahmad, 2017; Gavo, 2014; Mägi & Nestor, 2012), kuid samas noorte valikut pidurdavad psühholoogiline surve nagu hinded (Borchert, 2002; Mägi & Nestor, 2012) või oma võimete piiride tunnetamine (Mägi & Nestor, 2012). Ahmed, Sharif ja Ahmad (2017) on oma uurimuse tulemustes välja toonud, et noorte jaoks on karjäärivalikul oluline, et oleks kerge ametit õppida. Üliõpilaste jaoks on üheks olulisemaks teguriks oma võimetega sobivus (Eremie, 2015; Guraya & Almaramhy, 2017; Uyar & Kuzey, 2011). Olenevalt sellest, millised on noore võimed, vastavalt sellele ka valitakse valdkond (Uyar & Kuzey, 2011). Noorukeid motiveerib palju püüdlemine oma unistuste töö poole, et asuda tööle sellesse ametisse (Gavo, 2014).

Erinevates uurimustes on tulnud välja, et noorte karjäärivalikul on perekonnal ja kodustel väga oluline roll (Ahmed, Sharif, & Ahmad, 2017; Eremie, 2015; Gavo, 2014; Hlongwane & Sibaya, 2016; Maree, Hislop-Esterhuizen, Swanepoel, & van der Linde, 2012; Mägi & Nestor, 2012), kuid leidub ka uurimusi, mis sellist mõju ei kinnita (nt Brochet, 2002). Nii perekonnal, lähedastel kui ka sõpradel võib olla nii julgustav kui ka välistav mõju (Mägi & Nestor, 2012). Negatiivselt võib mõjutada vanemate arvamus ja väärtushinnangud ning see, et noored soovivad vältida vanemate ametit, sest ametist on jäänud negatiivne mulje (Mägi & Nestor, 2012). On leitud, et emadel on kõige suurem mõju noorte karjäärivalikule

(Hlongwane & Sibaya, 2016). Meessoost noorte puhul on vanemate mõju suurem kui naissoost noortel (Eremie, 2015). Ahmed, Sharif ja Ahmad (2017) töid oma uurimuses välja selle, et madalama ja keskmise sissetulekuga pärit peredest noorte vanemad nõu andes pööravad tähelepanu rahalisele sissetulekule. Kuna vanemad teevad karjäärivaliku noorukite eest, siis seetõttu on väga oluline ka pöörata tähelepanu vanemate arvamusele (Maree et al., 2012).

Lisaks lähedaste arvamusele, on noorte valikute kujunemisel suur roll meedial (Hlongwane & Sibaya, 2016; Mägi & Nestor, 2012). Padhy, Emo, Djira ja Deokar (2015) viisid Ühendriikides läbi Kyriacou ja Coulthard (2000) poolt koostatud ankeedi põhjal uurimuse ning leidsid, et töökeskkonnal on kõige suurem mõju noorte karjäärivalikul. Noored peavad oluliseks, et kolleegidega saadakse hästi läbi, tööd nauditakse ning töökeskkond on meeldiv (Padhy et al., 2015).

Oluline mõju on leitud olevat ka finantsilisel ja majanduslikul poolel (Gavo, 2014; Kazi & Akhlaq, 2017; Mägi & Nestor, 2012). Noored eelistavad tasuta õpet tasulisele õppele ning tasuline õpe on valitud viimase võimalusena, kui on väga suur soov õppida seda eriala (Mägi & Nestor, 2012). Madal palk on üks tegur, mis on tõkkeks noorte karjäärivalikul (Puertas, Arósquipa, & Gutiérrez, 2013). Tegurid nagu hea palk nii algajale kui ka tulevikus, töö kõrvalt perekonnale aja jäämine ja turvaline töökoht on noorte jaoks karjäärivalikul oluline (Pang, 2014).

Seega noorte jaoks on karjäärivalikul oluline, et õpitav eriala oleks vastavus oma võimetega ning noored soovivad püüelda oma unistuste eriala poole. Kuigi noored teevad oma karjäärivaliku ise, siiski on oluline roll lähedastel ja vanematel. Nii noori kui ka nende vanemaid mõjutab karjäärivalikul tuleviku eriala palk. Lisaks on väga oluline noorte jaoks, et töö kõrvalt jääks aega perekonnale ja töökoht oleks turvaline.

Õpetajakutse valikut mõjutavad tegurid

Kuna õpetajate puudus on rohkem päevakorraale tõusnud käesoleval sajandil, siis on hakatud õpetajaks õppimisega seotud motivatsiooni rohkem uurima. On tehtud uuringuid, milline on õpetajakoolituse üliõpilaste motivatsioon õpetajaks õppida, nii välismaal (Bayer & Özcan, 2014; Fokkens-Bruinsma & Canrinus, 2012; Jungert, Alm, & Thornberg, 2014; Roness & Smith, 2010) kui ka Eestis (Kõiv, 2014; Peterson, 2013; Urm, 2015; Voltri, Luik, & Taimalu, 2013). Kõige olulisem põhjus, miks õpetajaamet valitakse, on see, et nauditakse

õpetamist (Roness & Smith, 2010). Rahvusvahelises uurimuses, mis viidi läbi Austraalias, Ühendriikides, Saksamaal ja Norras, leidsid Watt jt (2012), et üliõpilased valivad õpetajaameti pigem sellepärast, et arvavad, et neil on oskus õpetada, soovitakse panustada ühiskonda ja soovitakse töötada laste ning noorukitega. Must (2015), kes võrdles Eesti mees – ja naisõpetajate hinnanguid tööga seotud motivatsiooniteguritele, leidis, et naisõpetajad seavad esikohale soovi töötada laste ja noortega ning mehed pigem tunnevad, et on õpetajana töötamiseks kompetentsed ja saavad õpetajana hakkama. Ka teiste uurimuse tulemustes on selgunud, et kõrgelt hinnatud tegurite hulgas oli soov töötada laste ning noorukitega (Fokkens-Bruinsma & Canrinus, 2012; König & Rothland, 2012; Kyriacou & Coulthard, 2000; Peterson, 2013; Roness & Smith, 2010; Taimalu, Luik, & Täht, 2017; Urm, 2015). Kyriacou ja Coulthard (2000) leidsid, et 96% kogu vastanutest arvas, et õpetajaametit iseloomustab töötamine lastega. Sisemine motivatsioon on oluline õpetajaks õppima pääsemisel, töökohal püsimiseks ja eesmärkide saavutamiseks ning mõjub positiivselt õpetamisstrateegiatele ja töörahulolule, sellise õpetaja õpilased naudivad õpiülesandeid ja on huvitatud õppimisest (Malmberg, 2006).

Lisaks on leitud, et õpetajaametit ei valita ainult sisemistel, vaid ka altruistlikel põhjustel (Jungert, Alm, & Thornberg, 2014; Peterson, 2013). Peterson (2013) poolt läbiviidud uurimuses Eesti õpetajakoolituse üliõpilaste seas selgus, et õpetajaamet valitakse seetõttu, et soovitakse ühiskonda teenida ja kasulik olla. Uuringud näitavad ka, et põhjused võivad olla nii altruistlikud, sisemised kui ka välised, aga ka kõikide motivatsioonitüüpide kombinatsioon (Bergmark, Lundström, Manderstedt, & Palo, 2018). Näiteks Türgis läbiviidud uuringus leiti, et enamasti valitakse õpetajaamet altruistlikel ja sisemistel põhjustel, kuid mehed ning kehvema elujärgega ja suurperedest pärit üliõpilased valivad õpetajaameti välistel põhjustel (Bayer & Özcan, 2014). Eestis tehtud uurimustes on veel selgunud, et õpetajakoolituse üliõpilaste seas ei olnud õpetajaamet viimane võimalus kõrgharidust saada (Peterson, 2013; Urm, 2015).

Üldised arvamused õpetajatöö kohta

Gümnaasiumiõpilaste ja bakalaureuseüliõpilaste hinnangul seostub õpetajatööga enim õpetamine ja teadmiste edasiandmine (Õpetajaameti kuvand ja ..., 2016). Üldiselt peetakse õpetajatööd ühiskondlikult väärtuslikuks tööks (Fokkens – Bruinsma & Canrinus, 2012; Gomes, & Palazzo, 2017; Kilinç, Watt, & Richardson, 2012; Mägi, & Nestor, 2012). Õpetajatööga seotud üheks positiivseks küljeks peetakse ka seda, et õpetajatel on pikk

suvepuhkus (Gomes & Palazzo, 2017; Kyriacou & Coulthard, 2010; Mägi & Nestor, 2012). Õpetajatöö negatiivseks küljena tuuakse välja seda, et õpetajatöö on keerukas (König & Rothland, 2012; Watt et al., 2012) ja stressirohke (Mägi & Nestor, 2012; Roness & Smith, 2010) ning õpetajaamet on vähese tasuga amet (Kilinç et al., 2012; König & Rothland, 2012; Richardson & Watt, 2006; Watt et al., 2012). Ka Eesti gümnaasiuminoored peavad õpetajatööd vähetasustatud- ja väärtustatud tööks (Mägi & Nestor, 2012). Kuigi hetkel Eestis on õpetajate miinimumpalk tõusnud 2015. aasta 900 eurost (Kerb, 2014) 2017. aastal 1150 euroni (Kerb, 2016), jääb siiski õpetajate miinimumpalk alla Eesti keskmise palga, mis oli 2017. aastal 1221 eurot (Statistikainfo, s.a). Kuna töötamiseks õpetajana on vajalik magistrikraad, siis pole selline töötasu kõrgharitud spetsialistile piisavalt atraktiivne (Eesti Haridustöötajate Liit, s.a).

Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused

Magistritöö eesmärgiks on välja selgitada ja võrrelda õpetajakoolituse ja muude erialade üliõpilaste hinnanguid karjäärivalikut mõjutavatele teguritele ja õpetajakutsele kui karjäärivalikule.

Oma uurimuses on Kyriacou ja Coulthard (2010) kasutanud skaalat võrdlemaks üliõpilaste karjäärivalikut mõjutavad tegureid ja mil määral õpetajaameti puhul need tegurid kehtivad. Eestis seda skaalat autorile teadaolevalt varem kasutatud pole ning faktormudelit koostatud pole. Ka ankeedi autorid Kyriacou ja Coulthard (2010) ei ole leidnud faktormudelit. Siit tulenevalt sõnastatakse esimene uurimisküsimus.

- 1) Millised on faktormudelid üliõpilaste karjäärivalikut mõjutavate tegurite ja muutuste osas, mis julgustaks üliõpilasi nende endi hinnanguil valima õpetajakutset ?

Kuigi noored valivad karjääri oma soovi ja tahte järgi, siiski mõjutavad valikut ka välised tegurid (lähedaste arvamus, materiaalsed kaalutlused ja tööturu nõuded) ning noored arvestavad karjäärivalikul väliskeskkonnaga (Mägi & Nestor, 2012). Tuleks rohkem pöörata tähelepanu ka nendele noortele, kes pole kindlad, kas õpetajaamet on see õige ja näidata, et õpetajaamet pakub seda, mida karjäärilt oodatakse (Kyriacou & Coulthard, 2000). Siit tulenevalt sõnastatakse teine uurimisküsimus.

- 2) Millised on õpetajakoolituse ja muude erialade üliõpilaste karjäärivalikut mõjutavatele teguritele antud hinnangute sarnasused ja erinevused?

Richardson ja Watt (2006) on välja töötanud FIT-Choice skaala (*Factors Influencing Teaching Choice*), mis kirjeldab õpetajakutse valiku kujunemist (Richardson & Watt, 2006) ning seda on Eestiski kasutatud, et kirjeldada õpetajakoolituse üliõpilaste karjäärivalikut suunanud motivatsioonitegureid (Urm, 2015; Peterson, 2013; Voltri, Luik, & Taimalu, 2013) või nende muutusi (Kõiv, 2014; Taimalu, Luik, & Täht, 2017). Autorile teadaolevalt pole tehtud sellist uurimust, kus oleks uuritud koos nii karjäärivalikut suunavaid tegureid üldiselt ja siis kitsamalt õpetajakutse kohta.

Urm (2015) uuris küll õpetajana töötada plaanivate ja mitteplaanivate õpetajakoolituse üliõpilaste motivatsioonitegureid ja võrdles arvamust õpetajate töö kohta, kuid autorile teadaoleval pole võrreldud õpetajakoolituse ja muude erialade üliõpilaste hinnanguid õpetajaametist. Siit tulenevalt sõnastatakse kolmas uurimisküsimus.

- 3) Millised on õpetajakoolituse ja muude erialade üliõpilaste õpetajakutsele kui karjäärivalikule antud hinnangute sarnasused ja erinevused?

Kyriacou ja Coulthard (2000) poolt läbiviidud uurimuses selgus, et kui tehakse muutusi õpetajaametis, siis üliõpilasi mõjutaks valima õpetajaametit õppematerjalide kvaliteedi tõstmine, kõrgemad töötasud õpetajatele ja töökeskkonna paremaks muutmine. Autorile teadaolevalt pole Eestis selliselt õpetajakutse valikut uuritud. Siit tulenevalt sõnastatakse neljas uurimisküsimus.

- 4) Millised muutused õpetajaametis julgustaksid muude erialade üliõpilasi nende endi hinnangul valima õpetajakutset?

Metoodika

Magistritöös kasutati kvantitatiivset uurimisviisi, et oleks võimalik andmeid koguda suuremalt hulgalt vastajatelt ja neid statistiliselt töödelda. Lähtudes töö eesmärgist - välja selgitada õpetajakoolituse ja teiste erialade üliõpilaste hinnangud karjäärivaliku teguritele ja õpetajakutsest kui karjäärivalikust ning võrrelda nende kahe grupi üliõpilaste hinnanguid, valiti andmete analüüsimiseks põhjuslik-võrdlev uurimisstrateegia.

Valim

Magistritöös on kasutatud kaht valimit, õpetajakoolituse ja muude erialade üliõpilasi. Mõlema alarühma puhul kasutati mugavusvalimit. Valimisse kuulus kokku 90 üliõpilast erinevatest

Eesti ülikoolidest – 54 õpetajakoolituse üliõpilast ning 36 muude erialade üliõpilast. Järgnev tabel (Tabel 1) kirjeldab mõlemat valimit soo, vanuse ja õppeastme järgi.

Tabel 1 *Ülevaade valimist soo, vanuse ja õppeastme järgi*

Sugu	Õpetajakoolituse üliõpilased		Muude erialade üliõpilased	
	Sagedus	%	Sagedus	%
Mees	3	6%	10	28%
Naine	51	94%	26	72%
Õppeaste				
Bakalaureus	22	41%	32	89%
Magister	32	59%	4	11%
Vanus				
Min	20		19	
Max	65		41	
Keskmine (SD)	29 (8,5)		25 (6,0)	

Veendumaks, kas õpetajakoolituse ja muude erialade rühma põhiline erinevus on vaid eriala, võrreldi gruppe omavahel peamiste taustategurite osas (sugu, õppeaste ja vanus). Võrdlemisel õppeastme ja soo jaotuses kasutas autor hii-ruut testi ning vanuse võrdlemisel t-testi.

Võrdluses selgus siiski, et nii õppeastme jaotuses ($p = 0,000$), soo jaotuses ($p = 0,003$) kui ka vanuse jaotuses ($t = 2,35$, $p = 0,02$) oli õpetajakoolituse ja muude erialade gruppide vahel statistiliselt oluline erinevus.

Mõõtevahend

Andmeid koguti ankeedi abil, mis baseerus üliõpilaste karjäärivalikut mõjutavate tegurite skaalal (*Undergraduates' Views of Teaching as a Career Choice*) (Kyriacou & Coulthard, 2000).

Kogu ankeet kokku koosnes neljast osast, kus oli kokku 75 väidet. Esimesed kolm osa täitsid kõik vastajad ning neljas osa oli muu eriala üliõpilastele, kes võiksid kaaluda õpetajaameti valikut. Skaala eri osades sai välja selgitada üliõpilaste hinnangute põhjal, millised tegurid on üliõpilastele karjäärivalikul olulised, millised tegurid on nende arvates

omased õpetajaametile, millised tegurid võiksid mõjutada neid valima õpetajaametit. Ankeet on esitatud tervikuna töö lisas 1.

Ankeedi esimeses osas küsiti hinnanguid teguritele, mis mõjutasid vastaja elukutsevalikut ja see koosnes 24 väitest elukutse valikut mõjutavate tegurite kohta, millele sai anda hinnanguid 5-pallisel Likert skaalal (*1-pole oluline, 2- pigem ei ole oluline, 3-ei oska öelda, 4-pigem on oluline, 5-väga oluline*). Ploki alguses oli küsimus „Kui oluline on see tegur otsustamisel, milline elukutse valida?“ ning ploki lõpus olid avatud küsimused „Muu, mis on karjäärivalikul Teie jaoks oluline“.

Ankeedi teises osas küsiti hinnanguid väidetele, kas need kehtivad õpetajaameti kohta ja see koosnes esimese osaga samast 24 väitest elukutse valikut mõjutavate tegurite kohta, millele sai anda hinnanguid 5 – pallisel Likert skaalal (*1 – ei kehti, 2 – pigem ei kehti, 3 - ei oska öelda, 4 – pigem kehtib, 5 – kehtib*). Ploki alguses oli küsimus „Kas väide kehtib õpetajaameti kohta?“ ning ploki lõpus olid avatud küsimused „Muu, mis kehtib õpetajaameti kohta“.

Ankeedi kolmandas osas küsiti hinnanguid, kuivõrd mõjutaks nimetatud tegurid valima õpetajaametit elukutsena ja see koosnes 14 väitest, millele sai anda hinnangu 5 – pallisel Likert skaalal (*1 – ei mõjutaks, 2 – pigem ei mõjutaks, 3 - ei oska öelda, 4 – pigem mõjutaks, 5 – mõjutaks*), Ploki alguses oli küsimus „Kuivõrd mõjutaks valima õpetajaametit elukutsena?“ ning ploki lõpus olid avatud küsimused „Muu, mis mõjutaks Teid valima õpetajaametit“. Kolmanda osa lõpetas küsimus „Kas Teid oleks võimalik veenda õppima õpetajaks, kui tehakse muutusi õpetaja ametikohal?“. Esimese ja teise variandi (*ma olen juba otsustanud saada õpetajaks või ma kindlasti ei soovi saada õpetajaks ning mitte miski ei muuda mu otsust*) valinud vastajad suunati edasi vastama taustaküsimustele. Kolmanda variandi - *ma võin veel mõelda õpetajaameti peale* - valinud suunati neljandale osale vastama.

Neljandas osas küsiti hinnanguid väidetele, kas nimetatud tegurid julgustaks valima õpetajaametit ja see koosnes 13 väitest, millele sai anda hinnangu 5 – pallisel Likert skaalal (*1 – ei julgustaks, 2 – pigem ei julgustaks, 3 – ei oska öelda, 4 – pigem julgustaks, 5 – kindlasti julgustaks*). Ploki alguses oli küsimus „Kas julgustaks valima õpetajaametit?“ ning ploki lõpus olid avatud küsimused „Muu, mis võiks julgustada Teid valima õpetajaametit“.

Vastajate taustaandmete osas küsiti vanust, sugu, õppeastet ja eriala, millel hetkel õpitakse.

Autor lasi tõlkida inglise keelse Kyriacou ja Coulthard (2000) ankeedi ühe kooli inglise keele õpetajal eesti keelde ning teisel sama kooli inglise keele õpetajal lasi tõlkida eesti keelde tõlgitud ankeedi tagasi inglise keelde. Autor võrdles tagasitõlget originaaliga. Kuna tagasitõlke tulemusel saadud suurem osa inglise keelsed väited langesid originaalankeediga kokku nii, et väidete sisu ei muutunud, siis koostas autor tõlgitud eestikeelsete väidete alusel ankeedi. Autor kohandas mõningad väited Eesti kontekstile sobivamaks (vt Tabel 2).

Tabel 2 *Eesti keelde tõlgitud ankeedi väidete kohandamine Eesti konteksti.*

Väide originaalankeedist	Asendus selle uurimuse jaoks
Õpetajakoolituse läbimine tähendab lisa-aastat ülikoolis.	Töötamiseks üldhariduskoolis õpetajana on vajalik magistrikraad.
OFSTED inspeksioon.	Koolide välishindamine.
5000 £ maksmine noortele, et läheks õppima haridusteadusi ja õpetamist.	Väljaspool Tallinnat ja Tartut tööd alustavatele õpetajatele lähtetoetuse maksmine pärast õpingute lõpetamist.
Õpetajaabide arvu kasv klassiruumis.	Õpetajaabi olemasolu igas klassiruumis.

Valiidsuse tõstmiseks viidi läbi pilootuuring. Ankeedi autorid Kyriacou ja Coulthard (2000) oma uurimuses skaala sisereliaablust ei kontrollinud. Käesoleva magistr töö andmete põhjal arvutatud reliaablused esitatakse Tulemuste peatükis.

Protseduur

Eesti kontekstile kohandatud ankeediga viidi läbi pilootuuring 2018.a. alguses. Pilootuuringus osales 11 üliõpilast: kuus õpetajakoolituse üliõpilast ning viis üliõpilast muudelt erialadelt. Pilootuuringus osalenud üliõpilastel paluti anda tagasisidet iga osa küsimuste sõnastuse arusaadavusele, üheselt mõistetavusele ja sobivusele. Pilootuuringu läbiviimiseks kasutas autor mugavusvalimit ning jagas ankeeti oma tuttavatele. Pärast piloteerimist tehti mõned muudatused ankeedis. Muudatused olid peamiselt väidete täpsustamine (selgituste juurde lisamine). Lisaks esimeses ja teises osas lisati pilootuurimuses osalenute ettepanekul väited „Töö, kus on võimalused enesetäienduseks (täiendkoolitused)“, „Töö, kus on piisavalt väljakutseid“, „Paindlik tööaeg“ ja „Töökoha lähedus kodule“.

Kolmandas osas võeti välja väide „*Tasuta õpe haridusteadustes*“, sest kõrgharidus on tasuta ja lisati juurde väide pilootuurimuses osalenute ettepanekul „*Töötamine lastega*“.

Andmeid koguti veebruaris-märtsis 2018. Andmete kogumiseks jagati ankeeti veebipõhiselt Google Drive keskkonnas. Ankeet edastati õppekorraldusspetsialistide kaudu muude erialade tudengite meililisti ning juhendaja jagas linki oma ainete listides õpetajakoolituse üliõpilastele. Kuna veebruari lõpuks oli väga vähe vastuseid muude erialade üliõpilastelt, siis töö autor jagas ankeeti ka oma tutvusringkonna muude erialade üliõpilastele.

Ankeedile vastamine võttis aega umbkaudu 10-15 minutit. Vastajatele tutvustati uurimuse eesmärki ning selgitati, et pole õigeid ega valesid vastuseid. Ankeedile vastamine oli anonüümne -vastaja ei pidanud märkima enda nime. Kõigi vastajate vahel loosis autor neli 5€ Rahva Raamatu kinkekaarti ning seetõttu oli võimalus jätta ankeedi lõppu oma meiliaadress. Meiliaadresse hoiti lahus ankeedi vastustest ja pärast loosimist e-maile sisaldav fail kustutati.

Pärast andmete kogumise lõppu korrastas autor andmed Microsoft Exceli tabelis. Väidetele antud hinnangud ja erialad asendati numbriliste koodidega ning andmete analüüsimiseks kanti need üle tarkvarapaketti IBM SPSS Statistics 24.

Andmeanalüüsi teostas autor iseseisvalt vastavalt püstitatud uurimusküsimustele. Kyriacou ja Coulthard (2000) on oma töös kasutanud kirjeldavat statistikat gruppide tulemuste esitamiseks ja seda kasutatakse ka selles magistritöös. Valimi taustaandmete kirjeldamiseks kasutati kirjeldavat statistikat. Arvutati sagedused soo ja õppeastme jaotuses ning aritmeetiline keskmine, standardhälbed, miinimum ja maksimum vanuse jaotuses. Õpetajakoolituse ja muude erialade üliõpilaste rühma taustaandmete võrdlemiseks õppeastme ja soo jaotuses kasutati hii-ruut testi ja vanuse jaotuses sõltumatute valimite t-testi. Avatud küsimuste vastused grupeeriti sisu järgi kategooriatesse. Teostati ankeedi eri osade kaupa faktoranalüüs peakomponentide meetodi abil Varimax pööramisega. Kommunaliteetide alampiiriks määrati 0,3, sest alla selle väärtuse puudub tunnusel märkimisväärne ühisosa teiste tunnustega (Niglas, 2013). Faktorlaadungi alampiiriks 100 uuritava korral peaks Field (2013) järgi olema vähemalt 0,51, seega otsustas autor valida faktorlaadungi alampiiriks 0,51. Leitud faktorite jaoks arvutati faktorite koondkeskmised faktorisse kuuluvate väidete hinnangute keskmiste põhjal. Faktorite reliaabluse iseloomustamiseks arvutati Cronabachi alfa iga faktori kohta. Tunnuste vaheliste seoste hindamiseks kasutati Kaiser-Meyer-Olkin testi. Tulemust võib pidada keskpäraseks kui testi väärtus on vahemikus 0,5-0,7, väärtust

alates 0,7 võib pidada heaks tulemuseks (Field, 2013). Tekkinud faktorite koondkeskmiste võrdlemiseks kahe rühma vahel kasutati sõltumatute valimite t-testi.

Tulemused

Käesolevas peatükis esitletakse uurimustulemusi: esitatakse kaks faktormudelit, faktorite pingeread ning olulisemad kirjeldava statistika näitajad. Võrreldakse õpetajakoolituse ja muude erialade üliõpilaste hinnanguid nii karjäärivalikut mõjutavate tegurite kui ka õpetajakutse kui karjäärivaliku kohta ning millised muutused julgustaksid üliõpilasi nende hinnangul valima õpetajakutset. Tulemuste esitamisel lähtub autor uurimusküsimustest.

Faktormudelid üliõpilaste karjäärivalikut mõjutavate tegurite ja muutuste kohta, mis julgustaks üliõpilasi valima õpetajakutset

Käesolevas töös saadud faktorid nimetati faktorisse kuuluvate väidete sisu põhjal. Skaala esimese osa faktoranalüüs sisaldas 90 üliõpilase hinnanguid 24 väitele, mil määral on erinevad väited üliõpilaste hinnangul olulised elukutse valikul. Pärast väite „Töö, mida saab teha lapsevanemaks olemise kõrvalt“ eemaldamist, kuna väitel ei olnud teiste tunnustega piisavalt tugevat seost (kommunaliteet $> 0,3$). Kuna faktorite arvu piiramata tekkis alguses seitsmefaktoriline struktuur, kus mõnes faktoris oli vaid üks väide, siis piirati faktorite arvu ning leiti kõige sobivam olevat viiefaktoriline struktuur. Lisaks jäi välja väide „Töökoha lähedus kodule“, sest selle väite faktorlaadung oli alla 0,51.

Kõigil allesjäänud väidetel oli ühisosa teiste tunnustega piisavalt suur (kommunaliteet $> 0,4$) ja algatunnuse ja faktori vaheline seos piisavalt tugev (faktorlaadung $> 0,51$). Seega faktormudelisse kuulus 22 väidet. Tunnustevaheliste seoste olulisust hinnati Kaiser-Meyer-Olkin testi abil, mille väärtus oli 0,68. Faktormudeli kirjeldusvõime oli 57,6% kogu variatsioonist (vt Tabel 3).

Kuna esimene faktor koosnes väidetest, mis väljendasid tööga seotud hüvesid nagu palk, edutamine, tööaeg, võimalus reisida seoses tööga välismaale ning inimeste seos austatud töö, siis nimetas autor faktori nimega *Välised motiveerivad tegurid*. Teises faktoris olevad väited olid vastutuse, vaimse pingutuse, väljakutsete ja enesetäiendusega seotud ning seetõttu nimetati faktor nimega *Väljakutsed ja enesetäiendus*. Teadmiste ja oskustega seotud väited, panus ühiskonda ja töö mobiilsus koondusid ühte faktorisse, mis nimetati nimega *Oma*

teadmiste ja oskuste kasutamine. Neljandasse faktorisse kuuluvad väited olid kõik seotud töökeskkonna, naudinguga tööd teha, kindlustunde ja hea läbisaamisega, siis nimetati see faktor nimega *Positiivne ja kindlustunnet pakkuv töökeskkond.* Viimane faktor sai nimetuse *Lastega töötamine ja nende eest hoolitsemine*, sest sellesse faktorisse kuuluvad kaks väidet olid seotud teiste eest hoolitsemise ja lastega.

Kuna ankeedi teise osa väited olid täpselt samad nagu esimeses osas siis teise osa kohta eraldi faktoranalüüsi ei tehtud. Üliõpilaste hinnangud elukutse valikut mõjutavatele teguritele ning hinnangud õpetajakutsele kui karjäärivalikule põhjal tekkinud faktorstruktuur, faktorlaadungid, kommunaliteetid, faktorite kirjeldusvõime, omaväärtused ning reliaablused on toodud tabelis 3.

Tabel 3 *Üliõpilaste hinnangud elukutse valikut mõjutavatele teguritele – faktorid, faktorlaadungid, kommunaliteetid, faktorite kirjeldusvõime, omaväärtused ning reliaablused.*

Faktor	Faktorlaadungid	Kommunaliteetid	Kirjeldusvõime	Omaväärtus (E)	Reliaablus (Cronabachi alfa)
1. Välised motiveerivad tegurid.			17,16%	3,9	0,81
Mõistlik töökoormus.	0,709	0,506			
Kõrge palk pikaajalise karjääri eest.	0,708	0,531			
Head edutamise väljavaated.	0,701	0,524			
Hea palk algajale.	0,668	0,607			
Kvaliteetsete vahendite ja varustusega töökoht.	0,650	0,655			
Võimalus reisida seoses tööga välismaale.	0,565	0,532			
Paindlik tööaeg.	0,554	0,429			
Elukutse, mis on inimeste seas austatud.	0,524	0,498			
2. Väljakutsed ja enesetäiendus.			11,03%	2,5	0,71
Vastutusrikas töö.	0,751	0,649			
Vaimset pingutust nõudev töö.	0,675	0,501			
Töö, kus on piisavalt väljakutseid.	0,601	0,488			
Töö, kus on võimalused enesetäienduseks (täiendkoolitused).	0,541	0,539			
3. Oma teadmiste ja oskuste kasutamine.			10,50%	2,4	0,70
Töö, kus saab kasutada ülikoolis õpitud teadmisi.	0,760	0,625			
Töö, kus saab omandada laialdasi oskusi.	0,759	0,716			
Töö, kus saan panustada ühiskonda.	0,588	0,547			
Töö mobiilsus – võimalik saada sellel erialal tööd kus iganes.	0,551	0,498			
4. Positiivne ja kindlustunnet pakkuv töökeskkond.			9,63%	2,2	0,63
Meeldiv töökeskkond.	0,852	0,765			
Töö pakub naudingut.	0,660	0,555			
Kindel töökoht.	0,595	0,608			
Kolleegid, kellega saan hästi läbi.	0,585	0,475			
5. Lastega töötamine ja nende eest hoolitsemine.			9,3%	2,1	0,73
Töö, kus saab teiste eest hoolitseda.	0,867	0,767			
Töötamine lastega.	0,772	0,681			

Ankeedi kolmanda osa faktoranalüüs sisaldas 90 üliõpilase hinnanguid 14 väitele, millised näitajad võiksid mõjutada valima õpetajaametit. Kuna väite „Õpetajatel on pikad puhkused/vaheajad“ kommunaliteet oli alla 0,3 siis see väide eemaldati faktoranalüüsist. Faktorite arvu piiramata tekkis kolmefaktoriline struktuur, mis leiti olevat sobiv. Lisaks, kuna väite „Töötamiseks üldhariduskoolis õpetajana on vajalik magistrikraad“ faktorlaadung oli väike (faktorlaadung < 0,51), siis see väide jäi välja. Kõigil ülejäänud 12 väitel oli ühisosa teiste tunnustega piisavalt suur ja algunnuse ja faktori vaheline seos piisavalt tugev. Tunnustevaheliste seoste olulisust hinnati Kaiser-Meyer-Olkin testi abil, mille väärtus oli 0,78. Faktormudeli kirjeldusvõime oli 60,39% kogu variatsioonist (vt Tabel 4).

Tekkinud faktorstruktuuris esimene faktor, kus väited olid seotud nii valitsuse, rahastuse kui ka meediaga, siis nimetati faktor nimega *Väljastpoolt mõjutavad tegurid ja kuvand*. Teises faktoris olid väited seotud töötamisega lastega ning õpetajaks olemise andega, siis nimetati see faktor nimega *Töö lastega ja sobivus õpetajaks*. Viimases faktoris olid väited kõik seotud teadmistega ja enesearenguga, siis nimetati faktor nimega *Teadmiste kasutamine ja eneseareng*.

Tabel 4 *Üliõpilaste hinnangud, mil määral nimetatud tegurid mõjutaks valima õpetajakutset karjäärivalikuna – faktorid, faktorlaadungid, kommunaliteetid, faktorite kirjeldusvõime, omaväärtused ning reliaablused.*

Faktor	Faktorlaadungid	Kommunaliteetid	Kirjeldusvõime	Omaväärtus (E)	Reliaablus (Cronabachi alfa)
1. Väljastpoolt mõjutavad tegurid ja kuvand			25,49%	3,3	0,83
Koolide välishindamine.	0,788	0,723			
Valitsuse suurem tähelepanu haridusvaldkonnale.	0,756	0,663			
Õpetaja kuvand meedias.	0,713	0,530			
Rahastuse osakaal, mida kool saab.	0,704	0,683			
Bürokraatlike nõudmiste maht (dokumentide täitmine, aruandlus jms).	0,631	0,651			
Praegune õpetajate autonoomsus (ise otsustamise vabadus) tase.	0,604	0,502			
2. Töö lastega ja sobivus õpetajaks.			17,71%	2,3	0,66
Töötamine lastega.	0,792	0,658			
Tunne, et mul on õpetamisele annet.	0,705	0,627			
Töötamine erivajadustega lastega.	0,668	0,529			
3. Teadmiste kasutamine ja eneseareng.			17,18%	2,2	0,71
Haridusteaduste kvalifikatsiooni saab kasutada teistel erialadel.	0,782	0,645			
Tahe jagada oma teadmisi teistega.	0,758	0,588			
Minu võimekus enesearendamiseks.	0,724	0,677			

Üliõpilaste hinnangute põhjal, mil määral mõjutaks nimetatud tegurid valima õpetajakutset karjäärivalikuna tekkinud faktorstruktuur, faktorlaadungid, kommunaliteedid, faktorite kirjeldusvõime, omaväärtused ning reliaablus on toodud tabelis 4.

Järgnevalt esitatakse kirjeldav statistika õpetajakoolituse ja muude erialade üliõpilaste üldised hinnangud karjäärivalikut mõjutavate teguritele kui ka hinnanguid õpetajakutsele kui karjäärivalikule ning seejärel, millised muutused julgustaksid muude erialade üliõpilasi nende enda hinnangul valima õpetajakutset.

Üliõpilaste hinnangud karjäärivalikut mõjutavatele teguritele üldiselt

Mõlema grupi üliõpilased hindasid karjäärivalikut mõjutava tegurina kõige kõrgemalt faktorit *Positiivne ja kindlustunnet pakkuv töökeskkond* ning kõige madalamalt *Lastega töötamine ja nende eest hoolitsemine* (vt Tabel 5). Mõlema grupi puhul oli faktorite järjestus koondkeskmiste põhjal sarnane, väljaarvatud faktor *Välised motiveerivad tegurid*, mis oli õpetajakoolituse üliõpilaste hinnangutel eelviimasel kohal, kuid muude erialade üliõpilaste puhul kolmandal kohal. Kui kõigi teiste faktorite puhul oli õpetajakoolituse hinnangud kõrgemad muude erialade üliõpilaste hinnangutest, siis vaid selle faktori puhul hindasid seda muude erialade üliõpilased kõrgemalt kui õpetajakoolituse eriala üliõpilased. Kõikide faktorite hinnangud olid 5-punktilises skaalas üle 2,5 punkti ehk üle skaala keskmise.

Üliõpilaste kutsevalikut mõjutavate faktorite võrdluses on näha, et statistiliselt oluline erinevus on kolmel faktoril viiest ($p < 0,05$). Õpetajakoolituse üliõpilased hindasid statistiliselt oluliselt kõrgemalt faktoreid *Väljakutsed ja enesetäiendus*, *Positiivne ja kindlustunnet pakkuv töökeskkond* ning *Lastega töötamine ja nende eest hoolitsemine*, kui muude erialade üliõpilased (vt Tabel 5). Faktori *Oma teadmiste ja oskuste kasutamine* oli hinnangute erinevus kahe rühma vahel üsna lähedal statistiliselt olulisele erinevusele ($p = 0,06$).

Avatud küsimusele „Muu, mis on karjäärivalikul Teie jaoks oluline“ vastates tõid nii õpetajakoolituse kui ka muude erialade üliõpilased välja, et oodatakse tuge ja mõistvat suhtumist nii perekonnalt, kolleegidelt kui ka tööandjalt ning õpetajakoolituse üliõpilased tõid välja, et on oluline töötajate motiveerimine tööandja poolt (tunnustamine, firmaüritused, jõulupeod, spordiklubi treeningkaardid).

Tabel 5 *Üliõpilaste hinnangud karjäärivalikut mõjutavatele teguritele ja õpetajakoolituse ning muude erialade üliõpilaste kirjeldav statistika ja võrdlus: faktorite koondkeskmised, standardhälbed, t-statistik ja olulisusnivoo*

Faktorid	Eriala	M*	SD*	t*	p*
Positiivne ja kindlustunnet pakkuv töökeskkond.	Õpetajakoolitus	4,65	0,43	3,28	0,00
	Muud erialad	4,34	0,49		
Oma teadmiste ja oskuste kasutamine.	Õpetajakoolitus	4,13	0,70	1,91	0,06
	Muud erialad	3,84	0,76		
Väljakutsed ja enesetäiendus.	Õpetajakoolitus	3,90	0,74	2,14	0,04
	Muud erialad	3,59	0,61		
Välised motiveerivad tegurid.	Õpetajakoolitus	3,87	0,68	-1,05	0,30
	Muud erialad	4,01	0,60		
Lastega töötamine ja nende eest hoolitsemine	Õpetajakoolitus	3,57	0,87	3,00	0,00
	Muud erialad	2,87	1,23		

M*-faktorite koondkeskmised; SD*-standardhälve; t*-t-statistik; p*- olulisusnivoo

Üliõpilaste hinnangud õpetajakutsele kui karjäärivalikule

Õpetajakoolituse üliõpilaste faktorite koondkeskmiste põhjal oli kõige kõrgemalt hinnatud faktorit *Väljakutsed ja enesetäiendus* ja kõige madalamalt faktorit *Välised motiveerivad tegurid*. Muude erialade üliõpilaste poolt on kõige kõrgemalt hinnatud faktoreid *Väljakutsed ja enesetäiendus* ja *Lastega töötamine ja nende eest hoolitsemine* ning kõige madalamad olid hinnangud samuti faktorile *Välised motiveerivad tegurid* (vt Tabel 6). Kõikide faktorite hinnangud olid 5-pallisel skaalal üle 2,5 punkti ehk üle skaala keskmise.

Kõigi viie faktori puhul selgus, et nii õpetajakoolituse kui ka muude erialade üliõpilaste faktorite pingeridade järjestus on sama. Tabelis 6 toodud üliõpilaste hinnangute võrdluses õpetajaameti kohta on näha, et statistiliselt oluline erinevus oli vaid ühel faktoril viiest ($p < 0,05$). Õpetajakoolituse üliõpilased hindasid oluliselt kõrgemalt faktorit *Positiivne ja kindlustunnet pakkuv töökeskkond* kui muude erialade üliõpilased. Faktorile *Väljakutsed ja enesetäiendus* antud hinnangute erinevus oli lähedane statistiliselt olulisele erinevusele ($p = 0,07$). Üldiselt on näha, et kõigi faktorite puhul on õpetajakoolituse üliõpilastel veidi kõrgemad hinnangud, kuigi mitte statistiliselt oluliselt.

Avatud küsimusele „Muu, mis kehtib õpetajaameti kohta“ vastates tõid nii õpetajakoolituse kui ka muude erialade üliõpilased välja, et töökoormus ei ole mõistlik (eriti algajal õpetajal) ja toodi välja, et tundide ettevalmistamine toimub töövälisel ajal. Lisaks toodi välja, et õpetaja töö ei ole kerge ning tuleb osata piiri tunnetada, et ennast kaitsta ja vajadusel

kellegi poole pöörduda. Õpetajaameti iseloomustamiseks toodi veel välja, et on vajadus suhelda lastevanematega.

Tabel 6. Üliõpilaste hinnangud õpetajakutsele kui karjäärivalikule ja õpetajakoolituse ning muu eriala üliõpilaste kirjeldav statistika ja võrdlus: faktorite koondkeskmised, standardhälbed, t-statistik ja olulisusnivoo

Faktorid	Eriala	M*	SD*	t*	p*
Väljakutsed ja enesetäiendus.	Õpetajakoolitus	4,65	0,38	1,84	0,07
	Muud erialad	4,47	0,49		
Lastega töötamine ja nende eest hoolitsemine	Õpetajakoolitus	4,53	0,46	0,50	0,62
	Muud erialad	4,47	0,58		
Oma teadmiste ja oskuste kasutamine.	Õpetajakoolitus	4,33	0,54	1,19	0,24
	Muud erialad	4,19	0,57		
Positiivne ja kindlustunnet pakkuv töökeskkond.	Õpetajakoolitus	4,21	0,58	2,63	0,01
	Muud erialad	3,88	0,63		
Välised motiveerivad tegurid.	Õpetajakoolitus	3,20	0,66	0,53	0,60
	Muud erialad	3,12	0,92		

M*-faktorite koondkeskmised; SD*-standardhälve; t*-t-statistik; p*- olulisusnivoo

Tegurid, mis mõjutavad valima õpetajakutset karjäärivalikuna

Nii õpetajakoolituse kui ka muude erialade üliõpilased hindasid kõige kõrgemalt faktorit *Teadmiste kasutamine ja arendamine* ning kõige madalamalt faktorit *Valitsuse panus ja õpetaja kuvand* (vt Tabel 7). Faktorite järjestus koondkeskmiste järgi on mõlema grupi puhul sama.

Üliõpilaste hinnangute võrdluses on näha (vt Tabel 7), et statistiliselt oluline erinevus on ühel faktoril kolmest ($p < 0,05$). Õpetajakoolituse üliõpilased hindasid oluliselt kõrgemalt faktorit *Teadmiste kasutamine ja arendamine*. Taaskord on näha, et üldiselt on õpetajakoolituse üliõpilaste hinnangud kõigile faktoritele kõrgemad, kuigi kahe faktori puhul mitte oluliselt. Faktorile *Töö lastega ja sobivus õpetajaks* antud hinnangute erinevus oli lähedane statistiliselt olulisele erinevusele ($p = 0,06$).

Avatud küsimusele „Muu, mis võiks mõjutada Teid valima õpetajaametit“ vastates tõid nii õpetajakoolituse kui ka muude erialade üliõpilased välja, et lapsevanemate suhtumise muutumine mõjutaks valima õpetajaametit.

Tabel 7 Üliõpilaste hinnangud, mil määral mõjutaks tegurid valima õpetajaametit ja õpetajakoolituse ning muu eriala üliõpilaste kirjeldav statistika ja võrdlus: väidete keskmised, standardhälbed, t-statistik ja olulisusnivoo

Faktorid	Eriala	M*	SD*	t*	p*
Teadmiste kasutamine ja eneseareng.	Õpetajakoolitus	4,31	0,69	3,21	0,00
	Muud erialad	3,79	0,86		
Töö lastega ja sobivus õpetajaks.	Õpetajakoolitus	3,88	0,71	1,91	0,06
	Muud erialad	3,52	0,99		
Väljastpoolt mõjutavad tegurid ja kuvand.	Õpetajakoolitus	3,11	0,84	0,26	0,80
	Muud erialad	3,06	0,89		

M*-faktorite koondkeskmised; SD*-standardhälve; t*-t-statistik; p*- olulisusnivoo

Tegurid, mis julgustaksid valima õpetajaametit

Ankeedi kolmas osa koosnes 14 väitest, kus üliõpilased pidid hindama, mil määral mõjutaks muutused õpetaja ametikohaga seoses valima õpetajaametit ning neljas osa koosnes 13 väitest, millele vastasid kõik üliõpilased, kes valisid küsimusele „Kas teid oleks võimalik veenda õppima õpetajaks, kui tehakse muutusi õpetaja ametikohal?“ variandi „Ma võin veel mõelda õpetajaameti peale“. Kokku täitis selle osa 26 üliõpilast. Vastajate vähesuse tõttu ei saanud teha faktoranalüüsi ja seetõttu esitati need tulemused üksikväidete kaupa. Kõige kõrgema keskmise hinnangu sai väide *Kõrgemad töötasud õpetajatele* ning kõige madalama keskmise hinnangu sai väide *Abiõpetaja olemasolu igas klassis*. Väidetele *Kõrgemad töötasud õpetajatele* ja *Kõrgem töötasu algajatele õpetajale* kõige madalam hinnang oli „pigem julgustaks“ (Min=4). Väidete keskmiseid hinnanguid vaadates, siis üliõpilasi julgustaks valima õpetajaametit *Kõrgemad töötasud õpetajatele*, *Kõrgem töötasu algajatele õpetajatele*, *Töötasu vastavus töötulemustega*, *Töökeskkonna paremaks muutmine* ja *Väljaspool Tallinna ja Tartut tööd alustavale õpetajatele lähtetoetuse maksmine pärast õpingute lõpetamist* (M>4). Märkimisväärne on veel see, et väidet *Väljaspool Tallinna ja Tartut tööd alustavale õpetajatele lähtetoetuse maksmine pärast õpingute lõpetamist* ei hinnanud ükski üliõpilane, et see ei mõjutaks valima õpetajaametit.

Avatud küsimusele „Muu, mis võiks julgustada Teid valima õpetajaametit“ vastates toodi välja, et lapsevanemaga suhtlemisel võiks olla tugi koolilt.

Tabel 8 *Muude erialade üliõpilaste hinnangud teguritele, mis julgustaks valima õpetajaametit elukutsena kirjeldav statistika: hinnangute keskmised, standardhälbed, miinimum ja maksimum*

Väide	M*	SD*	Min*	Max*
Kõrgemad töötasud õpetajatele.	4,83	0,38	4	5
Kõrgem töötasu algajatele õpetajatele.	4,67	0,49	4	5
Töötasu vastavus töötulemustega.	4,50	0,79	2	5
Töökeskkonna paremaks muutmine.	4,39	0,85	2	5
Väljaspool Tallinna ja Tartut tööd alustavatele õpetajatele lähtetoetuse maksmine pärast õpingute lõpetamist (2017. aastal oli see summa 12 783).	4,39	0,61	3	5
Klassi suuruse (õpilaste arvu mõttes) vähendamine.	3,94	1,31	1	5
Võimalus kiireks edutamiseks.	3,83	1,15	1	5
Õpetaja elukutse kohta avaliku arvamuse paremaks muutmine.	3,78	1,26	1	5
Bürokratlike nõudmiste maht.	3,78	0,88	2	5
Õpetaja autonoomia suurenemine.	3,72	1,02	1	5
Õppematerjalide kvaliteedi suurenemine.	3,72	1,13	1	5
Pidevad täiendkoolitused õpetajatele.	3,39	1,46	1	5
Abiõpetaja olemasolu igas klassis.	3,33	1,41	1	5

*M – keskmine; *SD – standardhälve; *Min – miinimum; *Max – maksimum

Arutelu

Käesoleva magistr töö eesmärgiks oli välja selgitada ja võrrelda õpetajakoolituse ja muude erialade üliõpilaste hinnanguid karjäärivalikut mõjutavatele teguritele ja õpetajakutsele kui karjäärivalikule. Järgnevalt arutletakse saadud tulemuste üle. Peatükk on ülesehitatud tuginedes uurimusküsimustele, seejärel toob magistr töö autor välja töö praktilise väärtuse ning piirangud.

Tuginedes leitud faktormudelitele, arutletakse ja võrreldakse, millised on üliõpilaste hinnangud karjäärivalikut mõjutavatele teguritele ja õpetajakutsele kui karjäärivalikule ning tuuakse välja olulisem, millised muutused mõjutaks valima õpetajaametit.

Üliõpilaste hinnangud karjäärivalikut mõjutavatele teguritele

Teine uurimusküsimus oli: millised on õpetajakoolituse ja muude erialade üliõpilaste karjäärivalikut mõjutavatele teguritele antud hinnangute sarnasused ja erinevused?

Kuigi pingereas olid mõlemal grupil esikohal *Positiivne ja kindlustunnet pakkuv töökeskkond* ja viimasel *Lastega töötamine ja nende eest hoolitsemine*, siis tegelikult olid kõigile teguritele antud hinnangud kõrged, üle skaala keskpunkti. Saadud tulemus sarnaneb Padhy jt (2015) poolt leitud, et noorte jaoks on oluline, et tööd saaks nautida ning sellest tulenevalt peab olema töökeskkond ja kollektiiv positiivne. Samuti on tulemused madalama hinnangu saanud teguri osas sarnased Kyriacou ja Coulthard (2000) poolt läbiviidud uurimusele, kus tegurid *Töö, kus saab teiste eest hoolitseda* ja *Töötamine lastega* olid kõige vähem olulisemad tegurid karjäärivalikut tehes.

Õpetajakoolituse üliõpilased olid hinnanud kõrgemalt kui muu eriala üliõpilased kolme faktorit – *Positiivne ja kindlustunnet pakkuv töökeskkond*, *Väljakutsed ja enesetäiendus* ning *Lastega töötamine ja nende eest hoolitsemine*. Seega, muude erialade üliõpilased ei hinnanud nii oluliseks meeldivat töökeskkonda, kindlat töökohta, vastutust, vaimset pingutust, enesetäiendamist, teiste eest hoolitsemist ja lastega töötamist kui õpetajakoolituse üliõpilased. Kuna õpetajaametit seostatakse teadmiste edasiandmisega ja lastega töötamisega, siis on mõistetav, et õpetajakoolituse üliõpilased hindasid neid tegureid olulisemaks.

Kuigi statistilist erinevust kahe rühma vahel polnud, siis on autori arvates märkimisväärne see, et kui kõigi teiste faktorite osas oli õpetajakoolituse üliõpilaste hinnangud kõrgemad kui muude erialade üliõpilaste hinnangud, siis vaid ühe faktori puhul –

Välised motiveerivad tegurid, hindasid muude erialade üliõpilased seda veidi kõrgemalt kui õpetajakoolituse üliõpilased. Sellest võib järeldada, et muud erialad valinud üliõpilaste jaoks on veidi olulisem, et oleks mõistlik töökoormus, hea palk, head edutamise väljavaated ning kvaliteetsed vahendid ja varustus. Ka Kyriacou ja Coulthard (2000) uurimuses selgus, et need üliõpilased, kes kindlalt veel ei ole otsustanud õpetajaks saada, hindasid kõrgelt välise tegurite olemasolu. Töökoormus ja palk on ühed olulisemad tegurid, mis on noorte jaoks karjäärivalikul oluline (Pang, 2014). Need vanemad, kellel on oluline mõju oma laste karjäärivalikul, hindavad samuti oluliseks töötasu (Ahmed, Sharif, & Ahmad, 2017). Seega, kui soovitakse noori rohkem suunata konkreetset eriala õppima, kus on noortest puudu, oleks vaja veenda noori, et palk ja mõistlik töökoormus oleksid need tegurid, mida see eriala pakub. Kuna vanematel on noorte karjäärivalikul oluline mõju (Ahmed, Sharif, & Ahmad, 2017; Eremie, 2015; Gavo, 2014; Hlongwane & Sibaya, 2016; Maree, Hislop-Esterhuizen, Swanepoel, & van der Linde, 2012; Mägi & Nestor, 2012), siis tuleks tähelepanu pöörata ka sellele, et karjääril on seda pakkuda, mida vanemad ootavad oma lastele. Siinkohal oleks huvitav uurida vanemate mõju noorte karjäärivalikule ja seda võrrelda ka õpetajaameti valinud noorte vanemate arvamusega.

Üliõpilaste hinnangud õpetajakutsele kui karjäärivalikule

Kolmas uurimusküsimus oli: millised on õpetajakoolituse ja muude erialade üliõpilaste õpetajakutsele kui karjäärivalikule antud hinnangute sarnasused ja erinevused?

Vaadates õpetajakoolituse ja muude erialade üliõpilaste hinnanguid, siis esimesel kohal oli mõlemal rühmal faktor *Vastutus ja enesetäiendamine*. Üliõpilased hindasid kõige kõrgemalt seda, et õpetajakutsega kaasneb vastutus, väljakutsed ning see amet nõuab vaimset pingutust ning on võimalused enesetäienduseks. Erinevad uurimused on näidanud, et õpetajaametit peetakse pigem keeruliseks ja stressirohkeks (Köning & Rothland, 2012; Mägi & Nestor, 2012; Roness & Smith, 2010; Watt et al., 2012). Siinkohal võibki tuua üheks põhjuseks, et noored ei vali õpetajaametit, sest see on keeruline ja vastutusrikas töö. Samas positiivsena võib välja tuua selle, et õpetajaameti puhul on üliõpilaste hinnangul võimalus enesetäienduseks.

Faktorite järjestus oli mõlema grupi puhul sama. Statistiliselt oluline erinevus ilmnis vaid faktori *Positiivne ja kindlustunnet pakkuv töökeskkond* puhul. Õpetajakoolituse üliõpilaste jaoks kehtis rohkem õpetajaameti puhul see, et töö pakub naudingut, on meeldiv

töökeskond, kindel töökoht ja see, et kolleegidega saab hästi läbi. Kyriacou ja Coulthard (2000) tulemused näitasid, et need üliõpilased, kes ei soovi õpetajaks õppida, hindasid võrreldes teiste üliõpilastega (kes kaaluvad õpetajaameti või on kindlasti otsustanud saada õpetajaks) madalamalt, et õpetajakutse on töö, mis pakub naudingut. Kuna noorte karjäärivalikul kõige olulisem on see, et töö pakub naudingut, on meeldiv töökeskond ja kindel töökoht ning et kolleegidega saadakse hästi läbi, siis on positiivne näha, et õpetajakoolituse üliõpilaste hinnangul õpetajaamet seda pakub. Kuna muude erialade üliõpilased on need, keda võiks julgustada valima õpetajaametit, siis on väga oluline veenda noori, kes ei ole veel otsustanud õppida õpetajaks, et õpetajaamet on töö, mida nautida, kool on meeldiv töökeskond ja õpetajaamet on kindel töökoht.

Siinkohal on väga oluline võrrelda mõlema grupi hinnanguid teguritele, mis mõjutavad karjäärivalikut võrreldes hinnangutega samadele teguritele, kuivõrd need kehtivad õpetajaameti kohta. Kui me võrdleme faktoreid, mis iseloomustavad hinnanguid õpetajakutsele kui karjäärivalikule, siis näeme, et kõikide faktorite puhul järjestus oli küll sama, aga õpetajakoolituse üliõpilaste keskmised olid veidi kõrgemad. Kyriacou ja Coulthardi (2000) poolt läbiviidud töös oli samuti üliõpilaste, kes kindlasti on otsustanud saada õpetajaks, keskmised kõrgemad kui nende üliõpilaste keskmised, kes võivad kaaluda õpetajaametit. Kuna õpetajakoolituse üliõpilased on teinud valiku õpetajakutse kasuks, siis on loogiline, et õpetajakoolituse üliõpilastel on muude erialade üliõpilastest õpetajakutsele kõrgemad hinnangud. Kui me soovime noori rohkem suunata valima õpetajaametit, siis on väga oluline, et tõsta ka muude erialade üliõpilaste hinnangut õpetajaametist.

Kui mõlemad grupid pidasid karjäärivalikul üldiselt kõige olulisemaks *Positiivset ja kindlustunnet pakkuv töökeskonda*, siis mõlema grupi jaoks olid hinnangud langenud sellesama teguri osas hinnatuna seda seoses õpetajaametiga ning siis oli pingereas see faktor alles neljandal kohal. Ka Kyriacou ja Coulthard (2000) tõid välja oma uurimuses, et sellesse faktorisse kuuluvad tegurid olid küll kõige kõrgemalt hinnatud karjäärivaliku tegemisel, kuid kõige vähem omistati neid tegureid õpetajaametile. Sellest võib järeldada, et üliõpilased ei tunne, et kool oleks piisavalt turvaline ja kindlustunnet pakkuv töökeskond. Teine oluline muutus võrreldes hinnanguid karjäärivalikut mõjutavatele teguritele üldiselt ja samade tegurite kehtivusele õpetajaameti kui karjäärivaliku puhul oli see, et karjäärivalikut mõjutavate tegurite puhul viimasel kohal olnud *Lastega töötamine ja nende eest hoolitsemine* oli õpetajakutse kui karjäärivaliku puhul pingereas tunduvalt eespool, teisel kohal viie faktori seas. Kuna paljude teiste ametite puhul ei tegelda lastega-noortega, siis selline hinnangute

muutus on loogiline. Erinevate uurimuste tulemused on näidanud, õpetajakutse valikut motiveerivate tegurite seas on väga oluline töö lastega (Fokkens-Bruinsma & Canrinus, 2012; Kyriacou & Coulthard, 2000; Peterson, 2013; Roness & Smith, 2010).

Üliõpilaste hinnangud muutustele, mis julgustaksid valima õpetajaametit

Neljas uurimusküsimus oli: millised muutused õpetajaametis julgustaksid üliõpilasi nende enda hinnangul valima õpetajakutset?

Kui vaadelda faktoritele antud hinnanguid, siis taaskord oli näha, et faktorite järjestus oli sama mõlemal rühmal ning õpetajakoolituse üliõpilased hindasid kõrgemalt kõiki faktoreid. Seetõttu on väga oluline pöörata tähelepanu nende üliõpilaste hinnangutele, kes veel võiksid kaaluda õpetajaametit ja veenda neid, et õpetajaamet vastab nende ootustele (Kyriacou & Coulthard, 2000).

Kõikide faktorite puhul hindasid üliõpilased skaalal üle keskmise ehk siis võime järeldada, et kõik faktorid pigem mõjutaksid üliõpilasi valima õpetajaametit. Kõige kõrgemalt hindasid üliõpilased faktorit *Teadmiste kasutamine ja eneseareng*. Selles ilmnis õpetajakoolituse ja muude erialade üliõpilaste vahel statistiliselt oluline erinevus. Õpetajakoolituse üliõpilased hindasid olulisemaks seda, et haridusteaduste kvalifikatsiooni saab kasutada teistel erialadel ning on soov jagada oma teadmisi ja tuntakse end võimekana enesearendamiseks. Ka Kyriacou ja Coulthard (2000) tulemustes selgus, et need tegurid oli pingereas eespool, mis mõjutaks valima õpetajaametit.

Tegur *Õpetajatel on pikad puhkused/vaheajad* ei laadunud ühessegi faktorisse, sest kommunaliteedid olid liiga madalad. Küll, aga Kyriacou ja Coulthard (2000) tulemustes oli see kõige rohkem õpetajakutse valikut mõjutav tegur. Õpetajatööga üheks positiivseks küljeks peetaksegi seda, et õpetajatel on pikk suvepuhkus (Gomez & Palazzo, 2017; Mägi & Nestor, 2012). Kõige vähem mängis rolli üliõpilaste mõjutamisel valima õpetajaametit faktor *Väljastpoolt mõjutavad tegurid ja kuvand*. Kuna õpetajatel, kes on valinud ameti välistel põhjustel, on väiksem tõenäosus püsida ametis (Bruinsma & Jansen, 2010), siis on positiivne, et uurimuses ei olnud õpetajaametiga seotud hüved üliõpilaste jaoks kõige olulisemad.

Viimasele osale vastasid vaid need üliõpilased, kes võiksid veel mõelda õpetajaameti peale. Kõige kõrgema keskmise hinnangu sai väide *Kõrgemad töötasud õpetajatele*. Kõige märkimisväärsim on see, et kõik üliõpilased hindasid, et palgaga seotud muutused

julgustaksid valima õpetajaametit. Õpetajaametit on peetud madala palgaga töökohaks (Fokkens–Bruinsma & Canrinus, 2012). Kuigi Eestis õpetajate palk on viimasel ajal oluliselt tõusnud, siis tuntakse, et kõrgharitud spetsialistile pole see piisav tasu (Eesti Haridustöötajate Liit, s.a). Alustavale õpetajale lähtetoetuse maksmine mõjutaks üliõpilasi valima õpetajaametit. Kui vaadata väiteid, mille puhul üliõpilased andsid kõrgemad hinnangud, siis need väited on seotud väliste teguritega. Kui üliõpilased valivad ameti välistel põhjustel, siis on väiksem tõenäosus jääda sellel ametil tööle (Bruinsma & Jansen, 2010).

Üliõpilased tõid välja selle, et lisaks töötamisele lastega eeldab õpetajatöö suhtlemist lapsevanemaga ning üliõpilasi julgustaks valima õpetajaamet, kui oleks koolipoolne tugi suhtlemisel lapsevanemaga. Kuna lapsevanematega seotud tegurid ilmnesisid mitmetele avatud küsimustele antud vastustes, aga polnud kasutatud skaalade väidetes, siis võiks lisada skaaladesse lastevanematega suhtlemise teema. Lapsevanemate suhtumine on õpetajatesse aastatega muutunud (Lakson, 2017). Tulevased õpetajad võivad tunda hirmu seoses lapsevanematega suhtlemisega ning see võib olla üheks põhjuseks, miks noored ei soovi valida õpetajaametit.

Töö praktiline väärtus

Käesolevas magistritöös selgus, et õpetajakoolituse üliõpilaste ja muude erialade üliõpilaste karjäärivalikut mõjutavate tegurite pingeread olid küllaltki sarnased. Kuna üliõpilaste jaoks oli kõige olulisem positiivne ja kindlustunnet pakkuv töökeskkond, aga õpetajaameti puhul seda ei nähta, siis tuleks sellele rohkem tähelepanu pöörata. Nende üliõpilaste karjäärivalikut, kes võiks veel mõelda õpetajaameti peale, mõjutavad välised tegurid ja soovitakse, et palgad oleksid kõrgemad ning oleks suuremad võimalused edutamiseks, siis tuleks näidata noortele, et õpetajaamet pakub ka muid võimalusi, nagu töönaudingut, häid suhteid kolleegidega ning positiivset töökeskkonda.

Antud skaalaga töö autorile teadaolevalt uurimust Eestis pole läbi viidud. Niisiis võib töö praktiliseks väärtuseks pidada seda, et nimetatud skaala on Eesti konteksti jaoks tõlgitud ja adapteeritud ning seda katsetati ja leiti sobiv faktormudel.

Töö piirangud ja soovitused edasisteks uurimusteks

Töö piiranguks võib pidada seda, et tulemusi ei ole võimalik üldistada. Selleks, et tekiksid selgemad faktorstruktuurid võiks vastajad rohkem olla. Valimiga seoses tekkis veel üks

piirang, sest kõikide taustategurite (õppeaste, vanus, sugu) puhul leiti õpetajakoolituse ja muude erialade üliõpilaste vahel statistiliselt olulised erinevused. Seega ei saa väita, et leitud olulised erinevused rühmade vahel olid just tingitud sellest, kas tegu oli õpetajakoolituse või muu eriala tudengitega. Piiranguna võib nimetada ka probleeme valimi moodustamisel, mille tulemusel saadi loodetust väiksem valim ning vastuste saamisega üliõpilastelt oli tõsisemid raskusi.

Edaspidiseks soovitusena pakub autor vaadelda taustategurite puhul ka seda, et kas töötatakse juba õpetajana või mitte. Õpetajana töötava üliõpilase hinnangud võivad erineda õpetajana mittetöötavatest üliõpilastest. Huvitav oleks veel võrrelda õpetajakoolituse ja mõne konkreetse eriala üliõpilaste hinnanguid. Skaalat võiks täiustada ka lastevanematega seotud väidetega.

Tänuõnad

Täna enne kõike oma töö juhendajat, Merle Taimalut, kelle nõuanded ja asjakohased soovitused tegid võimalikuks minu magistritöö valmimise. Avaldan tänu uurimuses osalenud üliõpilastele, kes käesoleva uurimistöö valmimisse panustasid. Samuti soovin tänada Sirje Trisnat ja Maarja Suigussaart ankeedi tõlkimise eest. Täna väga oma perekonda innustamise ja toetamise eest.

Autorsuse kinnitamine

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Liina Õismets

31.05.2018

Kasutatud kirjandus

- Ahmed, K. A., Sharif, N., & Ahmad, N. (2017). Factors Influencing Students' Career Choices: Empirical Evidence from Business Students. *Journal of Southeast Asian Research*.
- Barnett, W. S. (2003). Better Teachers, Better Preschools: Student Achievement Linked to Teacher Qualifications. Kõlastatud aadressil: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED480818.pdf>
- Bayer, A., & Özcan, K. (2014). Choosing teaching profession as a career: student's reasons. *International Education Studies*, 7(5), 104-115.
- Bergmark, U., Lundström, S., Maderstedt, L., & Palo, A. (2018). Why become a teacher? Student teachers' perceptions of the teaching profession and motives for career choice. *European Journal of Teacher Education*.
- Borchert, M. (2002). Career Choice Factors of High School Students. *Investigation Advisor*. University of Wisconsin – Stout.
- Bruinsma, M., & Jansen, E. P. W. A. (2010). Is the motivation to become a teacher related to pre-service teachers' intentions to remain in the profession? *European Journal of Teacher Education*, 33, 2, 185–200.
- Eesti Haridustöötajate Liit (s.a.). Kõlastatud aadressil: <http://ehl.org.ee/ehl-moju/tootasu-alammaar/>
- Eremie, M. D. (2015). Comparative Analysis of Factors Influencing Career Choices among Senior Secondary School Students in Rivers State, Nigeria. *Arabian Journal of Business*, 2015, 5:1.
- Field, A. (2013). *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics*. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington DC: SAGE.
- Fokkens-Bruinsma, M., & Canrinus, E.T. (2012). The factors influencing teaching (FIT)-Choice sale in a Dutch teacher education program. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 40(3), 249-269.
- Gavo, O. S. (2014). Strategic factors that influence students' career choice in Kenyan universities: A Study of United States International University. *United States International University*.

Gomes, C. A., & Palazzo, J. (2017). Teaching career's attraction and rejection factors: analysis of students and graduates perceptions in teacher education programs. *Ensaio: Avaliação e Políticas Públicas em Educação*. Mar 2017 25(94):90-113.

Guraya, S. Y., & Almaramhy, H. H. (2017). Mapping the factors that influence the career specialty preferences by the undergraduate medical students. *Saudi Journal of Biological Sciences*.

Haridussilm (s.a). Külastatud aadressil: <http://haridussilm.ee/>

Hlongwane, M. M., & Sibaya, P. T. (2016). Factors influencing career choice among students at the University of Zululand. *University of Zululand*.

Jungert, T., Alm, F., Thornberg, R. (2014). Motives for becoming a teacher and their relations to academic engagement and dropout among student teachers. *Journal of Education for Teaching: International research and pedagogy*, 40, 2, 173-185.

Kazi, A. S., & Akhlaq, A. (2017). Factors Affecting Students' Career Choice. *Journal of Research and Reflections in Education*. December 2017, Vol., No.2, pp 187-196.

Kerb, A. (2014). *Õpetajate miinimumpalk tõuseb 900 euroni*. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.

Kerb, A. (2016). *Õpetajate miinimumpalk tõuseb järgmise aastaga 1050 euroni ja keskmine varemalt 1260 euroni*. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.

Kidron, A. (2008). *Psühholoogia põhisuunad*. Tallinn: Mondo.

Kilinç, A., Watt, H. M. G., & Richardson, P. W. (2012). Factors Influencing Teaching Choice in Turkey. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 40, 3, 199–226.

Kõiv, S. (2014). *Õpetajakoolituse üliõpilaste motivatsioonitegurite hinnangute muutused esimese õppeaasta jooksul*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.

König, J., & Rothland, M. (2012). Motivations for choosing teaching as a career: effects on general pedagogical knowledge during initial teacher education. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 40, 3, 289-315.

Kyriacou, C., & Coulthard, M. (2000). *Undergraduates' Views of Teaching as a Career Choice*. Külastatud aadressil:

<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02607470050127036>

Lakson, P. (2017). Haridustöötajate liit: õpetaja ei tohi jääda ükski, kui lapsevanem teda kiusab. *Postimees*. Külastatud aadressil: <https://www.postimees.ee/4141675/haridustootajate-liit-opetaja-ei-tohi-jaada-uksi-kui-lapsevanem-teda-kiusab>

Lehtsalu, M. (2011). *Põhikooli karjääriõpetuse valikaine õpetajaraamat. Kolmas kooliaste*. SA Innove: Tallinn.

Malmberg, L. – E. (2006). Goal-orientation and teacher motivation among teacher applicants and student teachers. *Teaching and Teacher Education*, 22 (2006), 58-76.

Maree, J. G., Hislop-Esterhuizen, N., Swanepoel, A., & van der Linde, M. J. (2012). Factors Affecting the Career Choice of First-Year Student Teachers. *International Journal of Adolescence and Youth*, 15:1-2, 39-79.

Mägi, E., & Nestor, M. (2012). *Koolilõpetajad ja nende karjäärivalikud. Keskhariidusastme lõpetajate valikute uuringu lõpparuanne*. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium. Külastatud aadressil: <http://www.praxis.ee/wp-content/uploads/2014/03/2012-Koolilopetajad-ja-nende-karjaarivalikud.pdf>

Niglas, K. (2013). *Faktoranalüüs*. Külastatud aadressil: <http://www.cs.tlu.ee/~katrin/wp/wp-content/uploads/2013/11/faktor.pdf>

OECD. (2015) "Who wants to become a teacher?", *PISA in Focus*, No. 58. Külastatud aadressil: <http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/5jrp3qdk2fzp-en.pdf?expires=1507931560&id=id&accname=guest&checksum=CC349BD5E6489D1206A74A903331BABD>

Oidermaa, J. – J. (2017). *Suur graafikulugu: Eesti ülikoolide kõige populaarsemad erialad*. Külastatud aadressil: <http://novaator.err.ee/606092/suur-graafikulugu-eesti-ulikoolide-koige-populaarsemad-erialad>

Padhy, B., Emo, K., Djira, G., & Deokar, A. (2015). Analyzing Factors Influencing Teaching as a Career Choice Using Structural Equation Modeling. *SAGE Open*, January-March, 2015: 1-12.

Pang, N. G. M. H. (2014). Factors affecting studentts' career choice in New Zealand. *The University of Waikato*.

Peterson, A.-L. (2013). *Õpetajakutse valiku motiivid ja arvamused õpetajatöö kohta õpetajakoolituse üliõpilastel*. Publitseerimata magistr töö. Tartu Ülikool.

Puertas, E. B., Arósquipa, C., & Gutiérrez, D. (2013). Factors that influence a career choice in primary care among medical students from high-, middle-, and low-income countries: a systematic review. *Rev Panam Salud Publica*, 34(5), 2013.

Raudla, H. (2017). Õpetajate põud teeb koolijuhtidele muret. *Õpetajate leht*. Külastatud aadressil: <http://opleht.ee/2017/08/opetajate-poud-teeb-koolijuhtidele-muret/#comments>

Richardson, P. W., & Watt, H. M. G. (2006). Who Chooses Teaching and Why? Profiling Characteristics and Motivations Across Three Australian Universities. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 34, 1, 27-56

Roness, D. & Smith, K. (2010). Stability in motivation during teacher education. *Journal of Education for Teaching*, 36, 2, 169-185.

Statistikainfo (s.a). Külastatud aadressil: <https://www.stat.ee/ee>

Taimalu, M., Luik, P., & Täht, K. (2017). Global perspectives on teacher motivation. *Teaching Motiuations and Perceptions during the First Year of Teacher Education in Estonia*. Cambridge University Press.

Tartu Ülikool (s.a). Külastatud aadressil: <https://www.ut.ee/et/sisseastumine/statistika-0>

Urm, K. (2015). *Enda hinnangul õpetajana töötada plaanivate ja mitteplaanivate õpetajakoolituse üliõpilaste motivatsioonitegurite ja õpetajatöö arvamuste võrdlus*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.

Uyar, A., & Kuzey C. (2011). Factors Affecting Students Career Choice In Accounting: The Case of A Turkish University. *American Journal of Business Education*. October 2011, 4 (10).

Voltri, O., Luik, P., & Taimalu, M. (2013). Õpetajakoolituse praktikantide ja kutseastal olevate õpetajate kutsevalikut mõjutavad motivatsioonitegurid. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 1, 97-123.

Valk, A. (2016). *Õpetajaameti atraktiivsus*. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium. Külastatud aadressil: https://www.hm.ee/sites/default/files/hmin_opetaja_atraktiivsus.pdf

Watt, H.M.G., Richardson, P.W., Klusmann, U., Kunter, M., Beyer, B., Trautwein, U., & Baumert, J. (2012). Motivations for choosing teaching as a career: An International comparison using the FIT-Choice scale. *Teaching and Teacher Education*, 28(6), 791- 805.

Õpetajaameti kuvand ja atraktiivsus 2016: uuringuraport. (2016). Külastatud aadressil:
https://hm.ee/sites/default/files/opetajaameti_maine_ja_atraktiivsuse_uuringu_kokkuvote_0.pdf

Õpetajate Leht, (s.a). Külastatud aadressil: <http://opleht.ee/work/>

Übius, Ü., Kall, K., Loogma, K., & Ümarik, M. (2014). *Rahvusvaheline vaade õpetamisele ja õppimisele OECD rahvusvahelise õpetamise ja õppimise uuringu TALIS 2013 tulemused*. SA Innove: Tallinn. Külastatud aadressil:
https://www.hm.ee/sites/default/files/talis2013_eesti_raport.pdf

Lisa 1 Ankeet

Hea üliõpilane!

Palun Teil vastata käesolevale ankeedile, mille eesmärgiks on välja selgitada õpetajakoolituse ja ühiskonnateaduste üliõpilaste hinnangud õpetajakutsele kui karjäärivalikule. Mõelge rahulikult järele ja vastake palun järjest kõigile küsimustele. Ankeedi täitmine võtab aega umbes 20 minutit.

Ankeet annab võimaluse Teil analüüsida, mis on Teie jaoks elukutse valikul oluline. Uurimuse tulemusest valmib magistritöö, millest saab teada, mis on üliõpilaste jaoks karjäärivalikul oluline. Soovi korral on võimalik tulemustega pärast töö valmimist tutvuda.

Ankeedis pole õigeid ega valesid vastuseid, vastake täpselt nii nagu Te arvate või mis Teie jaoks kõige paremini sobib. Ankeet on anonüümne, vastuseid kasutatakse vaid üldistatud kujul ja keegi Teie vastuseid ei näe peale uurija. Kõigi vastajate vahel loositakse välja neli 5 € Rahva Raamatu kinkekaarti. Loosimises osaleda soovides palun kirjutada ankeedi lõppu oma e-mail. Neid hoitakse ankeedi vastustest eraldi failis ja kasutatakse vaid loosis võitjatega ühenduse saamiseks ning loosimise järel fail kustutatakse.

Ette tänades,

Liina Õismets

liinaoismets@gmail.com

I Palun hinnake iga alljärgneva väite puhul, mil määral on elukutse valikul teie jaoks olulised järgmised näitajad. Selleks valige igas reas teile sobiv variant.

Elukutse valiku kriteeriumid	Kui oluline on see tegur otsustamisel, milline elukutse valida?				
	Pole oluline	Pigem ei ole oluline	Ei oska öelda	Pigem on oluline	Väga oluline
1. Töö pakub naudingut.	1	2	3	4	5
2. Kolleegid, kellega saan hästi läbi.	1	2	3	4	5
3. Meeldiv töökeskkond.	1	2	3	4	5
4. Kindel töökoht.	1	2	3	4	5
5. Vaimset pingutust nõudev töö.	1	2	3	4	5
6. Head edutamise väljavaated.	1	2	3	4	5
7. Vastutusrikas töö.	1	2	3	4	5
8. Kõrge palk pikaajalise karjääri eest.	1	2	3	4	5
9. Töö, kus saan panustada ühiskonda.	1	2	3	4	5
10. Töö, kus saab kasutada ülikoolis õpitud teadmisi.	1	2	3	4	5
11. Töö, kus saab omandada laialdasi oskusi.	1	2	3	4	5
12. Elukutse, mis on inimeste seas austatud.	1	2	3	4	5
13. Mõistlik töökoormus (töö kõrvalt jääb aega puhkamiseks, isiklikuks eluks jms).	1	2	3	4	5
14. Kvaliteetsete vahendite ja varustusega töökoht.	1	2	3	4	5
15. Võimalus reisida seoses tööga välismaale.	1	2	3	4	5
16. Töö mobiilsus – võimalik saada sellel erialal tööd kus iganes (nt erinevates piirkondades Eestis, erinevates riikides väljaspool Eestit jne).	1	2	3	4	5
17. Töö, mida saab teha lapsevanemaks olemise kõrvalt.	1	2	3	4	5
18. Hea palk algajale.	1	2	3	4	5
19. Töö, kus saab teiste eest hoolitseda.	1	2	3	4	5
20. Töötamine lastega.	1	2	3	4	5
21. Töö, kus on võimalused enesetäienduseks (täiendkoolitused).	1	2	3	4	5
22. Töö, kus on piisavalt väljakutseid.	1	2	3	4	5
23. Paindlik tööaeg.	1	2	3	4	5
24. Töökoha lähedus kodule.	1	2	3	4	5
25. Muu, mis on karjäärivalikul Teie jaoks oluline					
26. Muu, mis on karjäärivalikul Teie jaoks oluline					
27. Muu, mis on karjäärivalikul Teie jaoks oluline					

II Palun hinnake iga alljärgneva väite puhul, mil määral olete nõus, et väide kehtib õpetajaameti kohta. Selleks vali igas reas teile sobiv variant.

Elukutse valiku kriteeriumid	Kas väide kehtib õpetajaameti kohta?				
	Ei kehti	Pigem ei kehti	Ei oska öelda	Pigem kehtib	Kehtib
1. Töö pakub naudingut.	1	2	3	4	5
2. Kolleegid, kellega saan hästi läbi.	1	2	3	4	5
3. Meeldiv töökeskkond.	1	2	3	4	5
4. Kindel töökoht.	1	2	3	4	5
5. Vaimset pingutust nõudev töö.	1	2	3	4	5
6. Head edutamise väljavaated.	1	2	3	4	5
7. Vastutusrikas töö.	1	2	3	4	5
8. Kõrge palk pikaajalise karjääri eest.	1	2	3	4	5
9. Töö, kus saan panustada ühiskonda.	1	2	3	4	5
10. Töö, kus saab kasutada ülikoolis õpitud teadmisi.	1	2	3	4	5
11. Töö, kus saab omandada laialdasi oskusi.	1	2	3	4	5
12. Elukutse, mis on inimeste seas austatud.	1	2	3	4	5
13. Mõistlik töökoormus (töö kõrvalt jääb aega puhkamiseks, isiklikuks eluks jms).	1	2	3	4	5
14. Kvaliteetsete vahendite ja varustusega töökoht.	1	2	3	4	5
15. Võimalus reisida seoses tööga välismaale.	1	2	3	4	5
16. Töö mobiilsus – võimalik saada sellel erialal tööd kus iganes (nt erinevates piirkondades Eestis, erinevates riikides väljaspool Eestit jne).	1	2	3	4	5
17. Töö, mida saab teha lapsevanemaks olemise kõrvalt.	1	2	3	4	5
18. Hea palk algajale.	1	2	3	4	5
19. Töö, kus saab teiste eest hoolitseda.	1	2	3	4	5
20. Töötamine lastega.	1	2	3	4	5
21. Töö, kus on võimalused enesetäienduseks (täiendkoolitused).	1	2	3	4	5
22. Töö, kus on piisavalt väljakutseid.	1	2	3	4	5
23. Paindlik tööaeg.	1	2	3	4	5
24. Töökoha lähedus kodule.	1	2	3	4	5
25. Muu, mis kehtib õpetajaameti kohta					
26. Muu, mis kehtib õpetajaameti kohta					
27. Muu, mis kehtib õpetajaameti kohta					

III Palun hinnake alljärgnevate väidete puhul, mil määral järgmised kriteeriumid võiksid mõjutada Teid valima õpetajaametit. Selleks vali igas reas sobiv variant.

Elukutse valiku tegurid	Kuivõrd mõjutaks valima õpetajaametit elukutsena?				
	Ei mõjutaks	Pigem ei mõjutaks	Ei oska öelda	Pigem mõjutaks	Kindlasti mõjutaks
1. Õpetajatel on pikad puhkused/vaheajad.	1	2	3	4	5
2. Tahe jagada oma teadmisi teistega.	1	2	3	4	5
3. Haridusteaduste kvalifikatsiooni saab kasutada teistel erialadel.	1	2	3	4	5
4. Tunne, et mul on õpetamisele annet.	1	2	3	4	5
5. Minu võimekus enesearendamiseks.	1	2	3	4	5
6. Töötamiseks üldhariduskoolis õpetajana on vajalik magistrikraad.	1	2	3	4	5
7. Valitsuse suurem tähelepanu haridusvaldkonnale.	1	2	3	4	5
8. Praegune õpetajate autonoomsuse (ise otsustamise vabaduse) tase.	1	2	3	4	5
9. Töötamine erivajadustega lastega.	1	2	3	4	5
10. Õpetaja kuvand meedias.	1	2	3	4	5
11. Bürokratilike nõudmiste maht (dokumentide täitmine, aruandlus jms).	1	2	3	4	5
12. Koolide välishindamine.	1	2	3	4	5
13. Rahastuse osakaal, mida kool saab.	1	2	3	4	5
14. Töötamine lastega.	1	2	3	4	5
15. Muu, mis võiks mõjutada Teid valima õpetajaametit					
16. Muu, mis võiks mõjutada Teid valima õpetajaametit					
17. Muu, mis võiks mõjutada Teid valima õpetajaametit					

Kas teid oleks võimalik veenda õppima õpetajaks, kui tehakse muutusi õpetaja ametikohal?

- Ma olengi juba otsustanud saada õpetajaks. (palun jätkata vastamist taustaküsimustega)
- Ma kindlasti ei soovi saada õpetajaks ning mitte miski ei muuda mu otsust. (palun jätkata vastamist taustaküsimustega)
- Ma võin veel mõelda õpetajaameti peale. (palun jätkata IV osaga kohe alljärgenevalt)

IV Palun hinnake alljärgnevate väidete puhul, mil määral nimetatud tegurid julgustaksid Teid valima õpetajaametit. Selleks valige igas reas sobiv variant.

Elukutse valiku kriteeriumid	Kas julgustaks valima õpetajaametit?				
	Ei julgustaks üldse	Pigem ei julgustaks	Ei oska öelda	Pigem julgustaks	Kindlasti julgustaks
1. Õppematerjalide kvaliteedi suurenemine.	1	2	3	4	5
2. Kõrgemad töötasud õpetajatele.	1	2	3	4	5
3. Töökeskkonna paremaks muutmine.	1	2	3	4	5
4. Kõrgem töötasu algajatele õpetajatele.	1	2	3	4	5
5. Klassi suuruse (õpilaste arvu mõttes) vähendamine.	1	2	3	4	5
6. Bürokratilike nõuete vähendamine.	1	2	3	4	5
7. Väljaspool Tallinnat ja Tartut tööd alustavatele õpetajatele lähtetoetuse maksmine pärast õpingute lõpetamist (2017. aastal oli see summa 12 783).	1	2	3	4	5
8. Õpetaja elukutse kohta avaliku arvamuse paremaks muutmine.	1	2	3	4	5
9. Õpetaja autonoomia suurenemine.	1	2	3	4	5
10. Pidevad täiendkoolitused õpetajatele.	1	2	3	4	5
11. Abiõpetaja olemasolu igas klassis.	1	2	3	4	5
12. Võimalus kiireks edutamiseks.	1	2	3	4	5
13. Töötasu vastavus töötulemustega.	1	2	3	4	5
14. Muu, mis võiks julgustada teid valima õpetajaametit					
15. Muu, mis võiks julgustada Teid valima õpetajaametit					
16. Muu, mis võiks julgustada Teid valima õpetajaametit					

Taustaküsimused

4. Teie vanus aastat.

5. Sugu (valige sobiv variant)

Mees

Naine

6. Õppeaste (valige variant, millisel astmel hetkel õpite)

Bakalaureus

Magister

6. Erialala

.....

Vastajate vahel loositakse välja neli 5 € väärtuses Rahva raamatu kinkekaarti. Kui soovite osaleda kinkekaartide loosimises, siis sisestage oma e-mail (see on vabatahtlik ja neid hoitakse ankeedi vastustest eraldi ja kasutatakse vaid loosis võitjatega ühenduse saamiseks, pärast seda fail kustutatakse):

.....

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Liina Õismets

sünnikuupäev: 05.05.1993

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Õpetajakoolituse ja muude erialade üliõpilaste hinnangute võrdlus karjäärivalikut mõjutavatele teguritele ja õpetajakutsele kui karjäärivalikule“, mille juhendaja on Merle Taimalu
 - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 31.05.2018